

Consideracions sobre el concepte fenomenològic de «normalitat» arran de les transformacions de la Covid-19

JOAN GONZÁLEZ GUARDIOLA

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS
j.gonzalez@uib.cat

Resum: En el present article analitzem el concepte de *nova normalitat*, la seva legitimitat i la seva història. Per comprendre les crítiques que el concepte ha rebut, aplicarem les eines de la fenomenologia a l'aclariment de la vivència de la normalitat dels fenòmens. Així, contrastarem el concepte de *nova normalitat* dels decrets polítics generats per la situació de la pandèmia amb el desplegament dels conceptes fenomenològics de *normalitat*: (a) concordança, (b) optimització com a tendència immanent de la percepció, (c) coordinació intersubjectiva amb l'optimització de les percepcions dels altres. De la comparativa, podrem extreure conclusions sobre per què se'ns fa tan difícil adaptar-nos a la situació de *nova normalitat*, i quins factors la fan tan específica.

Paraules clau: nova normalitat, fenomenologia, Edmund Husserl, anormalitat, anomalia, Covid-19.

Considerations around the phenomenological concept of «normal» after the transformations due to Covid-19

Abstract: In this work we analyze the concept of *new normality*, its legitimacy and its history. We will apply the tools of phenomenology to the clarification of the experience of the normality of phenomena, in order to understand the criticism this concept has received. Thus, we will contrast the concept of *new normality* of the political decrees generated by the pandemic situation with the deployment of the phenomenological concepts of *normality*: (a) concordance, (b) optimization as an immanent tendency of perception, (c) intersubjective coordination with the optimization of the perceptions of others. From the comparison, we will be able to draw conclusions about why we find it so difficult to adapt the situation of new normality, and the factors that make it so specific.

Keywords: new normality, new normal, phenomenology, Edmund Husserl, abnormality, anomaly, Covid-19.

A grans trets podem identificar tres grans tradicions a l'hora de pensar el concepte de *normalitat*. La primera podríem denominar-la «estadística», perquè fins a cert punt pre-comprèn la normalitat com la distribució regular d'un fenomen en una seqüència temporal donada. La segona podríem denominar-la «normativista», perquè incorpora a aquesta regularitat estadística el component de la constitució d'una norma, i estudia la normalitat en referència a la relació que es dona entre un fet i la norma. Aquesta segona concepció depassa l'àmbit estrictament mètric o estadístic, ja que l'obtenció mètrica de distribucions normals és l'índex que assenyalava allò en què una ciència ha de posar tota la seva atenció basant-se en els seus respectius mètodes propis; la distribució mètrica és el punt de començament d'aquesta concepció, i no pas cap punt d'arribada: les normalitats no només són objecte de registre, sinó d'explicació. En paraules de G. Canguilhem: «Allò normal és l'efecte obtingut per l'execució del projecte normatiu, és la norma exhibida en el fet» (Canguilhem, 1991: 243). Aquestes dues primeres concepcions estan molt emparentades entre si, i treballen conjuntament en l'aplicació de mètodes de quantificació, especialment per a les ciències mèdiques i per a les ciències socials.¹ La tercera, la que aquí vol ser explorada, podria ser denominada «fenomenològica», ja que se centra en el procés de constitució (i de gènesi) de l'experiència per part del subjecte, tenint en compte el significat que aquesta experiència té per a ell mateix en tant que experiència normal. Per tant, fins a cert punt, la perspectiva fenomenològica sobre la normalitat opera d'entrada una «re-(con)-ducció» de l'experiència que deixa de banda (almenys momentàniament) la qüestió d'una «naturalesa objectiva», que exerciria en cada cas de punt de referència pressuposat de l'experiència de la normalitat, i passa a centrar-se en quins han de ser els components viscuts per un subjecte en la seva experiència perquè pugui ser catalogada de «normal». És des d'aquesta perspectiva, i probablement només des d'aquesta, que tindria sentit plantejar una diferència entre fenòmens que podrien ser qualificats de «normals» malgrat no correspondre a una distribució estadística normal, i al mateix temps, fenòmens que serien susceptibles de distribuir-se normalment i que malgrat això no correspondrien a cap vivència de la «normalitat». És important subratllar això, perquè nosaltres no tractarem la qüestió de la «normalitat» entesa com una qualitat pròpia objectiva d'alguns fenòmens o d'algunes realitats, ans pretenem limitar-nos a l'estudi de l'experiència en tant que normal, o més ben dit, de la vivència de normalitat de les experièn-

1. El descobriment de la noció de «distribució normal» se circumscriu a la teoria matemàtica de la probabilitat (De Moivre, 1738), però ja de bon inici s'aplica a l'estudi de l'anàlisi dels errors en la ciència experimental (Laplace). L'atribució al matemàtic, físic i astrònom Carl Friedrich Gauss és deguda al fet que la va emprar molt abundantment en les seves anàlisis de dades astronòmiques, i alguns defensen fins i tot un possible descobriment per part de Gauss independent del cronològicament anterior de De Moivre.

cies. Podríem, doncs, sintetitzar la tasca de les tres tradicions (que en cap cas cal pensar com a excoents) de la següent manera: (a) registrar, (b) explicar, (c) descriure. En el nostre cas, si nosaltres afirmem que ens centrarem en el concepte fenomenològic de *normalitat*, volem dir que ens centrarem en com la normalitat és viscuda, i per tant, com la podem descriure.

Creiem que és interessant adoptar aquesta posició fenomenològica a l'hora de tractar el rebuig o els escarafalls que conceptes de molt recent circulació, com el de *nova normalitat*, han introduït en el debat polític i social arran de la crisi pandèmica mundial des de març de 2020. A l'estat espanyol, aquest concepte fou emprat per primera vegada en la compareixença del president del govern, Pedro Sánchez, el 28 d'abril de 2020, al mateix temps que s'anunciava la «desescalada» del confinament que havia tingut lloc a causa del decret d'estat d'alarma promulgat el 15 de març de 2020. La *nova normalitat* era el concepte que els assessors del govern havien escollit per denominar el punt d'arribada de les fases del pla de «desescalada» del confinament, que, cal recordar, entre març i abril va ser el més restrictiu de tot Europa.² Per tant, el concepte de *nova normalitat* designava, en aquell pla del govern, la situació en la qual es desembocava gradualment des d'un estat d'excepció. La cronologia de l'aparició del concepte a l'estat espanyol presenta doncs la següent seqüència: (1) situació de normalitat prepandèmica; (2) estat d'excepció (decret d'estat d'alarma del 15 de març de 2020); (3) *nova normalitat* com a situació en què es desemboca amb el pla de fases gradual de la «desescalada» d'abril de 2020. Aquesta és la cronologia de la sorollosa aparició a l'estat espanyol del concepte de *nova normalitat*, cronologia que no difereix en excés de la d'altres països d'Europa on no s'ha emprat tant l'expressió, però que han dissenyat plans de desescalada similars, amb cronologies i durades diferents de la de l'estat espanyol.

El 4 de maig de 2020, la periodista Laura Revuelta, en un article d'opinió al diari ABC, afirmava que la noció de *nova normalitat* era un oxímoron com una casa, ja que «la normalitat no pot ser mai considerada com quelcom nou, perquè quelcom que és nou no ha assolit encara l'estatus de normalitat, i encara li queda recórrer el llarg i tortuós camí de la rutina. No creguin pas que es tracta d'un galimaties o d'un embarbussament, sinó de pura lògica».³ Aquest article continuava la tendència d'una literatura periodística sovint enginyosa (però només enginyosa) tendent a acudir molt ràpidament a «mi-

2. L'OMS havia definit la *nova normalitat* com el període de convivència amb el virus (és a dir, com el període previ a l'adquisició i distribució generalitzada de vacunes); *vid.* el discurs de T. A. Ghebreyesus, director general de l'OMS: http://spanish.xinhuanet.com/2020-06/30/c_139176221.htm [Consulta 15/12/2021].

3. *La nueva normalidad: el lenguaje como arma de doble filo*, de Laura Revuelta, a 04/05/2020. https://www.abc.es/cultura/cultural/abci-nueva-normalidad-lenguaje-como-arma-doble-filo-202005030055_noticia.html [Consulta 06/09/2021].

nisteris de la veritat», a «batalles semàntiques» i a les clàssiques distopies del segle xx (especialment a Orwell i Huxley) per identificar ràpidament la *nova normalitat* amb el marxisme i la realitat política de Veneçuela. Però el cert és que la pura lògica té habitualment poc a dir sobre la semàntica dels conceptes que es fusionen per constituir oxímorons com a recursos literaris efectistes, i una bona comprensió del concepte fenomenològic de *normalitat* ens permetrà acceptar el concepte com una construcció que pot ser útil, no només per descriure realitats socials determinades en períodes concrets, i no només per denominar els intents de determinats grups de poder per dissenyar la retòrica d'una conspiració, sinó per, més enllà d'aquestes contingències històriques, aconseguir fer una aportació a la comprensió adequada del que volem dir quan diem que quelcom és «normal». Per comprendre la possible legitimitat del concepte de *nova normalitat*, cal situar molt bé la seqüència cronològica en tres fases en què s'insereix la seva aparició, perquè semblen insuficients tant la possibilitat d'oposar la *nova normalitat* a la *normalitat a seques* (no hi ha hagut en cap cas transició directa entre ambdues; al contrari, hi ha hagut un estat d'excepció), com la possibilitat d'oposar directament *nova normalitat* a *estat d'excepció*. L'estat d'excepció no s'ha decidit ni determinat respecte de cap situació normal (nova o vella), sinó sempre respecte d'un cas límit: sobirà és qui decideix sobre l'estat d'excepció, i allò que el sobirà afronta en la decisió de l'estat d'excepció (*Ausnahmezustand*) no és pas mai el cas normal (*Normalfall*), sinó el cas límit (*Grenzfall*) (Schmitt, 2009: 13).⁴

En el primer cas, la insuficiència de l'oposició entre *nova normalitat* i *normalitat* recau en l'efecte gairebé immediat que l'aplicació de l'adjectiu *nou* sembla tenir sobre els substantius que li fan de suport: la seva dissolució automàtica en *allò vell*. La *nova política* difícilment es contraposa a la *política*, sinó que aquesta immediatament passa a ser *vella*; la *nova pedagogia* difícilment s'oposa a la pedagogia, sinó que aquesta per art de màgia passa a ser immediatament *vella*, i així amb gairebé tot. Això no és degut al contingut semàntic propi de l'adjectiu *nou*, sinó més aviat al context històric acceleracionista en el qual es multiplica la seva aplicació: la dissolució dels substantius per part dels adjectius. És efectivament difícil no emmarcar aquesta lògica de dissolució o afebliment dels substantius en la predominança dels processos d'adjectivació (normalment temporals)⁵ en el context general de

4. Pot ser considerat legítimament com a «cas límit» el de l'elecció política entre milers de morts, per una banda, i la coagulació de l'economia i l'empobriment de la població a causa del confinament, per l'altra, en el benentès que entre ambdues hi ha fàcticament i momentàniament una manca de solucions tecnològiques alternatives (vacunes, implementació prou ràpida de tecnologies de rastreig, etc.).
5. La proliferació per tot arreu de prefixos (especialment «posts») de realitats ni tan sols plenament consolidades és un altre indicador d'aquest context acceleracionista en la producció de pensaments de consum ràpid (*fast-thinking*).

l'acceleracionisme com a moviment en el qual l'activitat mateixa del pensament tendeix a veure's engolida. L'acceleracionisme és ja quelcom més que una filosofia de l'assumpció de les implicacions contradictòries dels processos d'intensificació dels ritmes de producció i explotació capitalistes; és més aviat el rebuig militant de tota forma de nostàlgia per la lentitud (Berardi, 2017: 70). Aquest rebuig de la nostàlgia per la lentitud és mortal per a l'activitat filosòfica, que és poc més que la lentitud demanada pel treball amb arcs de comprensió molt àmpliament estesos i tensats. És molt lent tensar l'arc perquè abasti un recorregut llarg, però un cop s'ha aconseguit, amb esforç contingut i sostingut en el temps, la fletxa pot alliberar-se i volar amb velocitat. No és pas aquesta velocitat decididament arrítmica (entre l'esforçat exercici de tensió de l'arc i l'alliberament instantani de les forces contingudes, que pot encertar, però també fracassar) la que l'acceleracionisme esgrimeix contra la nostàlgia per la lentitud. Però sovint podem interrogar-nos si és legítim esperar que d'una acceleració exponencial d'una xerrameca destensada en pugui sorgir algun contingut verdaderament alliberador en termes d'un guany, tant de la intel·ligibilitat, com de les possibilitats d'actuació sobre les realitats polítiques i socials.

Per entendre la legitimitat del concepte de *nova normalitat* cal entendre primer el concepte fenomenològic de *normalitat*. En l'accelerada carrera frenètica en la qual els adjectius sembla que es van menjant els substantius, cal restaurar l'ordre pel qual és necessari aclarir primer què vol dir *normalitat*. Només aquesta comprensió ens permetrà copsar que l'expressió *nova normalitat* no només no expressa cap oxímoron, sinó que fins i tot arriba a tenir certa naturalesa pleonàstica: cert component de «novetat» és una nota ja constitutiva del mateix concepte de *normalitat*, fenomenològicament entès. De la mateixa manera que la nostra vida és molt més rica, pel que fa als matisos vivencials de la seva rítmica, que no pas la d'una rígida oposició entre allò vell i allò nou, i més aviat es presenta com una seqüència de situacions que van sent, tot hibridant-se entre les que van deixant de ser i les que comencen a ser, i compartint molts moments de simultaneïtat entre allò que massa rígidament qualificaríem de *nou* i allò que massa rígidament qualificaríem de *vell*, també és el cas que hi ha normalitat en tota situació d'excepció, i tota la nostra normalitat es presenta ja sempre ribetejada d'excepcionalitats que li són internes. El caràcter tallant del logos de la «pura lògica» sembla abocar-nos a una kairologia que rebutja «mitges tintes» en les seves catalogacions i que desemboca en decisionismes militants d'unes llibertats hiperventiladament proclamades i sovint molt cegues respecte a les inèrcies que configuren les condicions de possibilitat de les seves sorolloses hiperventilacions. Per entendre el rebuig que generen expressions com la de *nova normalitat* cal entendre primer l'experiència de la normalitat, més enllà i prèviament a la seva trobada mètrica estadística; la normalitat com a experiència pressuposada en el fet que volem i podem fer mètriques que la registren de la més diversa ma-

nera. Una aproximació fenomenològica a la normalitat ens ha de permetre entendre-la com la memòria cinestèsica i silenciosa de victòries en batalles que ni tan sols tenim noció d'haver lluitat.

1/ Primera aproximació fenomenològica: normalitat com a concordança i anomalia com a discordança

Els primers tractaments que Husserl porta a terme sobre el concepte de *normalitat* tenen lloc en el marc de la seva teoria de la percepció com a adequació. En la teoria fenomenològica de la percepció, l'adequació no es dona entre la realitat i el pensament, sinó entre, d'una banda, l'objecte intencional (que ha ingressat com un element immanent a la pròpia vivència intencional) considerat com un tot i, de l'altra, les seves parts ingredients.⁶ La fenomenologia pot permetre's desconnectar de la qüestió de l'adequació, per exemple, la correspondència entre estímuls, òrgans perceptius i respostes condicionades, ja que l'adequació passa a ser entesa com quelcom que és experienciat en el si de la vivència intencional mateixa, i l'esquema de l'adequació passa a ser el de la congruència entre els diversos perfils que m'ofereix una cosa (parts ingredients o *reell*) i la cosa considerada com la unitat pressuposada en el flux successiu d'aquests perfils de la cosa tal i com se m'ofereix realment en el temps (donació real o *real*) (*Hua* II, p. 9). Si passejant pel bosc veig una casa, i desplaçant-m'hi al voltant descobreixo que no és una casa, sinó dues parets que per darrere no tanquen i són buides, val a dir que prèviament al descobriment havia estat fent una interpretació dels perfils que m'oferia l'objecte segons el qual aquells perfils eren d'una casa, quan evidentment, eren perfils de dues parets. Aquí el conflicte no es produeix entre els diversos perfils, que sempre se m'han donat de la mateixa manera, abans i després del descobriment; sinó entre els mateixos perfils i el tot de la cosa percebuda: en una ocasió, una casa; en altra ocasió, dues parets. La incongruència es dona entre els perfils i la interpretació (*Deutung*) de la unitat de la cosa percebuda. Aquest simple exemple permet diverses variacions:

- Variació 1: el conflicte pot donar-se, no només entre els perfils i la unitat d'un mateix camp de sensació (en l'exemple anterior, el camp visual), sinó també entre dos camps de sensació diferents que conflueixen

6. Aquesta primera reducció a les vivències intencionals no pressuposa d'entrada que l'altre problema (el de l'adequació entre el pensament i la realitat) sigui abandonat; significa que no es comença per aquell problema. La problemàtica de la fenomenologia entre posicions fenomenològiques realistes i l'idealisme que Husserl va adoptar en alguns moments de la seva trajectòria de manera clara és sens dubte una de les grans gigantomàquies de la tradició fenomenològica del pensament, però creiem que podem defensar que les tesis principals que aquí seran tingudes en consideració podrien ser preses com a vàlides per ambdues posicions d'aquella polèmica.

en una mateixa percepció. Per exemple, si em vaig a rentar les mans i percebo que l'aigua és dura i tallant i pesa, retirant les mans cap enrere, i fent-me mal, hi ha una incongruència entre el camp visual (aigua líquida) i el camp tàctil, que no correspon a allò percebut visualment (sensació de duresa i de dolor).

- Variació 1a: si sento el so d'un violí, però percebo que les notes corresponen a la percepció visual d'un intèrpret de piano, tinc la mateixa sensació de descoordinació entre dues sèries de percepcions, les visuals i les auditives. En aquest cas, puc percebre la descoordinació entre les notes que escolto, pròpies de la corda polsada, i les que veig, pròpies de la corda percudida, amb tot el seu desajustament de duracions, etc.
- Variació 2: el conflicte pot donar-se també, no només entre camps de sensacions diferents, sinó entre el conjunt de les dades de les sensacions i l'atribució regional a què associem el tot percebut. Seguint el famós exemple de Descartes sobre l'autòmat de les *Meditacions Metafísiques*, Husserl afirma que entre la percepció d'una figura de cera perfectament dissenyada i una figura percebuda de carn i ossos pot produir-se el mateix conflicte: a un i el mateix conjunt de sensacions o dades hilètiques li poden correspondre dues interpretacions totalment diferents.⁷ La diferència entre l'exemple general (de la casa i les dues parets) i aquesta darrera variació consisteix que una casa i dues parets són objectes corresponents a la regió «cosa física», mentre que es pressuposa que una persona és quelcom ontològicament pertanyent a una regió diferent de la dels objectes tècnics que considerem màquines. Aquesta pressuposició pot ser (i agrada molt als temps que corren) qüestionada, però en tot cas el seu qüestionament ens haurà d'oferir algun tipus d'explicació de la vivència de sorpresa que es produeix respecte a la situació d'haver estat tractant amb un «altre» quan descobrim que no hi ha «altre», sinó una màquina. Aquesta expectativa i la decepció que l'acompanya en aquest cas mereix una explicació, fins i tot en el cas que aquesta explicació suposi un cert capbussament en els difícils problemes de la identitat personal i l'autoconsciència.

En aquests exemples, la congruència entre els tots i les parts d'aquestes percepcions, expressa la idea de *concordança* (*Einstimmigkeit*), que és la que caracteritza la percepció *normal*. Quan hi ha una discordança entre el tot i les parts, aleshores parlem de percepcions «anormals» (Husserl en dirà «anòmals»); més tard ens detindrem en la importància de la diferència d'aquesta denominació). Fixem-nos que d'entrada sembla que aquesta noció de *normalitat* i *anormalitat* sembla establir-se de manera interna a l'experiència del

7. L'exemple de Descartes, a la segona «Meditació Metafísica», p. 189 ed. F. Alquié, vol. II (p. 32 text llatí); el de Husserl, a *Hua* XI, p. 34.

subjecte, i no sembla directament vinculada amb distribucions normals estadístiques; el fet que en un moment donat al comportament visual dels cossos líquids comencés a correspondre-li regularment un comportament tàctil diferent al que fins aquell moment s'estava produint no passaria a «normalitzar» aquella experiència, en el sentit que, en cas de mantenir-se, el subjecte hagués de simplement despendre's per sempre més de la possibilitat de l'experiència de nedar (no es pot nedar o solcar allò que és tàctilment sentit com el ciment; o, dit en paraules de Lévinas, un líquid sentit com a sòlid no pot constituir-se com un «element» que es constitueix com a medi de la vida humana) (Lévinas, 1971: 137 i s.). De la mateixa manera, la percepció auditiva de les notes polsades escoltades continuaria entrant en contradicció amb la rítmica desigual de les notes percutides vistes, per molt que a partir d'aquell moment sempre que veies un piano sentís un violí, i aquesta coordinació es mantingués regularment en el temps. Per altra banda, la «normalització» (la distribució normal) de l'experiència del tracte amb autòmats com si fossin humans, conduiria tant a la humanització de les màquines, en la tan profitzada indecidibilitat del test de Turing, com a la maquinització o la consideració maquinal dels humans, que escapa decididament a la consideració de l'experiència «normal» de la humanitat pressuposada.⁸ Per tant, fins a cert punt, el concepte de *normalitat* com a concordança sembla ser relativament independent del concepte de *distribució normal* propi de l'estadística, i sembla referir més aviat a la congruència interna de la percepció, més enllà (de moment) de la seva seqüència i distribució en el temps.

Algunes de les variacions exemplars anteriors ens indiquen immediatament que la idea de la normalitat no es pot descriure unilateralment en termes de la corporalitat viva (*Leiblichkeit*), sinó que necessita sempre ser descrita com la relació entre la corporalitat viva i el seu món-entorn. En aquest sentit, la discordança és viscuda sempre com una inhibició o ruptura del cos viu (*Leib*) amb l'entorn del que està fent experiència.⁹ Tant l'exemple

8. És aclaparador comprovar la desatenció sobre el fet que els discursos sobre la «humanització de les màquines» i la «tecnologia cada vegada més humana» passen per alt l'altra cara del seu correlat: la maquinització dels humans, tant com això podria suposar per l'eixamplament d'un desaprofitat discurs marxista sobre l'alienació. Només el discurs transhumanista sembla haver encarat directament aquesta altra cara del correlat, arraconant el concepte d'*alienació* a la paperera de la nostàlgia. Allò que els discursos transhumanistes semblen dinamitar d'entrada és la distinció entre *jo* i *cosa*, però no pas (com massa alegrement tendeixen a proclamar) com una constitució de «supersubjectes millorats» a través de la incorporació de gadgets i pròtesis corporals, sinó a través de la cosificació de la subjectivitat en la maquinització del jo.
9. Això no suposa cap contradicció amb el que havíem sostingut abans respecte de la naturalesa fenomenològica d'aquest concepte de *normalitat*, en tant que d'entrada deixa de banda la qüestió de la *naturalesa objectiva* i se centra dins de l'àmbit de l'experiència: l'experiència ho és en tot moment del món-entorn, que li és, en tant que experienciat, immanent.

que hem posat inicialment, sobre si el que veiem és una casa o dues parets, com les seves variacions, són una ruptura entre l'experiència i allò del que fem experiència: una discordança que, essent interna a l'experiència mateixa, és sempre experiència de quelcom. És l'aigua allò que no pot ésser dur, si és percebut en la seva forma líquida; i és una nota polsada allò que sento en el so del violí, i no la nota percutida que veig en percebre el piano. Tanmateix, hi ha discordança si descobreixo que no m'estic relacionant amb una persona, sinó amb una màquina (fins i tot en el cas en què començo a dubtar, no ja respecte de si l'altra és una màquina, sinó fins i tot respecte de si jo mateix ho podria ser; recordem la immortal *Blade Runner*). La discordança ho és, per tant, sempre entre el cos viu i el seu món-entorn.¹⁰

Ara bé, si Husserl denomina la percepció en què es dona una concordança com una percepció «normal», no fa el mateix amb la percepció discordant, que no és denominada per Husserl com a «anormal», sinó com a «anòmala». Rebutjant la contraposició més semànticament acceptada, que construiria les parelles *normal - anormal*, i *normalitat - anormalitat* (*normal - abnormal; Normalität - Abnormalität*),¹¹ Husserl opta per oposar les parelles *normal - anòmala*, i *normalitat - anormalitat* (*normal - anomal; Normalität - Anomalität*).¹² Ens veuríem massa ràpidament impulsats a pensar que són detalls semànticament inapreciables o subtiletes sense excessiu interès, però alguns intèrprets han reparat encertadament en la importància que podria amagar aquesta «asimetria» semàntica en la construcció dels oposats a l'hora de descriure l'experiència fenomenològica de la normalitat (Steinbock, 1998: 132 i s). *Anomalía* és un substantiu el significat original del qual no ha conservat en la llengua el positiu. El positiu d'*anòmala* no hauria de ser *normal* (que indica, com assenyalava Canguilhem, «l'efecte obtingut per l'execució del projecte normatiu»), sino *regular* o *freqüent*. Els metges francesos del

10. L'afegit de l'«entorn» és essencial, perquè el concepte de *món-entorn* (*Umwelt*) pressuposa ja sempre que l'entorn ho és d'algú que en fa experiència. L'àmbit fenomenològic de l'experiència és l'àmbit acotat per l'experiència, que sempre ho és de quelcom, i quelcom és sempre per algú. Husserl anomenarà a això l'«a priori de correlació», que molts nous realistes, normalment malinterpretant-lo, volen convertir en una gàbia, quan és la condició de possibilitat precisament de la llibertat del pensament. El món objectiu és aquell independent a la constitució dels camps sensorials de qui en fa experiència; el món-entorn és dependent d'aquests camps sensorials. Una teoria transcendental del món-entorn (que és el que intenta en bona mesura Husserl en alguns desplegaments de la seva fenomenologia del món de la vida) pressuposa l'intent de descriure estructures-entorn comunes per a qualssevol camps sensorials dels que tractem; és a dir, vàlides tant per a aquests o aquells camps sensorials, però no independents del fet que n'hi hagi; sobre aquesta possibilitat, veg. E. Husserl, *Hua*, VI, § [36] p. 142 i s.
11. Com, per exemple, la construeix S. Freud; veg. per exemple *Drei Abhandlungen über Sexualtheorie*, (S. Freud *Gesammelte Werke*, Band V, p. 106).
12. En català no existeix la paraula «anomalitat», que s'ha de formar com a neologisme per traduir la paraula alemanya *Anomalität*.

segle XIX van construir l'etimologia d'*anòmal*, erròniament, remuntant-la a *a-nomos*, sense llei o norma, quan l'etimologia correcta no remetia al clàssic i central *nomos* grec, sinó a la negació de l'inadvertit adjectiu grec *omalos*, que vol dir *igual, regular, homogeni*. *Anòmal* vol dir literalment *disruptiu, irregular, desigual*, i no conté d'entrada cap referència a norma o regla. És un concepte descriptiu d'una experiència determinada, no un concepte originàriament destinat a designar l'absència de normativitat.¹³ De manera que en la construcció husserliana de la diferència entre *normalitat* i *anomalitat* ressona una molt interessant restauració de l'asimetria entre ambdós conceptes que ens permet pensar l'especificitat del concepte fenomenològic de *normalitat*:¹⁴ per una banda, allò *normal* indica una concordança de l'experiència entre la corporalitat viva i el seu món-entorn; una congruència interna que l'allunya de la simple distribució normal estadística mètrica: fins a cert punt, la idea de concordança remet a la construïbilitat de l'experiència. Però quan Husserl ha de designar la discordança, no empra el concepte que hauria de revertir o suposar alguna dificultat a aquesta construïbilitat, sinó que destaca la interrupció (*Durchbruch*),¹⁵ la no-regularitat, que reposa en el concepte d'*anomalía*, i que torna a guanyar una dimensió temporal, tot i que no mètrica o estadística. D'aquesta manera, la construcció de l'oposició *normal - anòmal*, amb la seva asimetria etimològica fundacional, fa del concepte fenomenològic d'aquesta oposició, tal i com la presenta Husserl, una molt original elaboració que la situa entremig d'una concepció «normativista» (en tant que es fixa en el caràcter construïble de l'experiència, i posa aquesta construïbilitat com una nota essencial del concepte de *normalitat*) i d'una concepció «estadística» (en tant que la interrupció-disrupció presenta una característica primordialment temporal que s'afegeix a una experiència que ve donant-se amb regularitat). Així, la parella fenomenològica *normal - anòmal* recull aspectes de les dues tradicions anteriors (normativista i estadística), i les unifica en la descripció d'una experiència que només pot ser descrita sempre en termes de seqüència temporal: construïbilitat - interrupció; seqüència en què cal entendre que *una no és la cara inversa de l'altra, sinó la seva suspensió: la construïbilitat ho és respecte de la interrupció sempre possible; la interrupció ho és de quelcom que ve construint-se sostingudament en el temps com a experiència donada*. De

13. La història detallada d'aquesta etimologia errònia, que acaba desembocant en l'entrecreuament invers dels significats dels dos conceptes, ja plenament consolidat i gairebé irreversible, que converteix *anormal* en un concepte descriptiu (quan originàriament era normatiu) i *anòmal* en un concepte normatiu (quan originàriament era descriptiu), es troba a Canguilhem (1991: 131).

14. No creiem, amb Steinbock, que el matemàtic E. Husserl fos etimològicament conscient de l'oposició; més aviat creiem que l'encerta en la seva elecció per intuïció (Husserl, a diferència de Heidegger, no era excessivament amant de jocs hermenèutics amb el llenguatge) (cf. Steinbock, 1998: 133).

15. *Hua*, XIII, p. 364.

manera que el temps que participa de la seqüència no és aquell temps mètric de l'estadística que registra les irregularitats en les experiències enteses com a dades, sinó aquell temps integrat en la vida mateixa com l'amenaça constant al sosteniment de la seva construïbilitat.

Podríem veure'ns temptats a pensar que estem dient obvietats, però la fenomenologia és la ciència de les obvietats inadvertides: per una banda, la no-construïbilitat d'una experiència no és pas directament indicador d'una anomalia, ja que podria no estar investida del caràcter d'interrupció que caracteritza la vivència anòmala. Per l'altra banda, és perfectament possible la reiteració sostinguda d'experiències que ens ofereixen una «mala construïbilitat»; experiències que, malgrat la seva distribució estadística normal, estan aixecades en algun tipus de conflicte que no les fa òptimes per a l'habitabilitat del món-entorn, i això les fa temporalment normals però constitutivament conflictives. Endreçant una mica la terminologia, podríem establir la combinació dels dos eixos que ofereix la descripció fenomenològica d'aquest primer concepte fenomenològic de *normalitat* fins aquí en els següents termes:

1r concepte fenomenològic: <i>normalitat</i> com a concordança	NORMAL	anormal	regular	ANÒMAL
Definició	Construïble conceptualment i experiencialment	Dificultats per a la construïbilitat de la percepció	Distribuït mètricament de manera sostinguda en el temps	Interruptiu, disruptiu
Oposició fenomenològica asimètrica	Construïble conceptualment i experiencialment		Interruptiu, disruptiu	

La combinació de les possibilitats que ofereix l'asimetria inherent a la descripció fenomenològica d'aquesta primera oposició permet dues opcions més, que serien les corresponents a les *anormalitats no irruptives* i a les *interrupcions no anormals*:

Construïbilitat en lliure fantasia	Anormalitat no irruptiva	
	Construïble conceptualment	No interruptiu pel seu caràcter no corporal, purament ideal
Ajustaments en l'eix òptim/pèssim	Interrupció no anormal	
	Interruptiu, disruptiu, en el nivell de l'experiència corporal	Interpretat com a desajustament en l'optimalitat de l'experiència

La vivència anòmala no ho és pas per inconstruïbilitat, sinó per interrupció de la construïbilitat prèviament sostinguda. El primer concepte de *normalitat* com a concordança (construïbilitat) consisteix en el simple tempteig confirmatori, constant i sostingut en el temps entre una polaritat joica i la realitat com el seu món-entorn. Una discordança que no tingues cap caràcter interruptor es mouria en el terreny del bricolatge eidètic-conceptual de la pura construïbilitat/no construïbilitat de les experiències del que tant sembla gaudir alguna filosofia analítica que des dels anys cinquanta ençà s'ha dedicat a omplir molts articles i (no tants) llibres de criatures sorgides d'aquella terra de ningú tan fèrtil entre la fantasia i els *Gedankenexperiments*: zombis, homes del pantà, basiliscs de Roko, cervells en cubetes, terres bessones, etc. La filosofia que juga amb aquestes entitats és legítima i fèrtil, però té la mateixa relació amb la vida real que tenen les batalles tal com són viscudes a les partides dels jocs de rol respecte de les batalles tal com són viscudes en el món real. No és pas banal pensar que efectivament és quan la vida humana està en franca retirada que el pensament entès com a «simulador de l'experiència» passa a ocupar bona part del centre dels «problemes» filosòfics.

És per aquesta asimetria i heterogeneïtat de la parella *normalitat - anomalia*, certament, que no tindria sentit el pensament sobre l'*anomalitat* com si es tractés d'un àmbit: la normalitat constitueix un àmbit d'allò que se sosté en el temps (la concordança); l'*anomalitat* no constitueix cap àmbit que es contraposi a l'anterior, sinó que indica el *factum* de la interrupció de qualsevol àmbit prèviament constituït (per més eidèticament concordant o inconstruïble que sigui). Ara és fàcil classificar els casos anteriors sobre l'aigua dura, el piano de notes polsades o els replicants indistingibles respecte als humans dels exemples de possibles «discordances», en l'àmbit anterior del jardí d'infància dels *Gedankenexperiments* filosòfics. Aquesta asimetria fenomenològica entre *normalitat* i *anomalia* ens permet doncs superar dues dificultats a l'hora de pensar el concepte de *normalitat*, dificultats sorprenentment freqüents en la tradició de pensament sobre aquest concepte, i que consten en el fons com dues cares de la mateixa moneda: (a) la que faria de l'anomalitat un àmbit, (b) la que faria de la normalitat un extrem merament estadístic respecte del seu oposat (que no contrari), del qual només es distingiria pel grau. Aquesta segona concepció és la que pressuposa la distinció entre *normalitat* i *anormalitat* en, per exemple, la psicoanàlisi. Segons Freud, la diferència entre allò normal i allò anormal consisteix només en les intensitats relatives en l'eix d'una i la mateixa pulsíó, més que no pas en diferències de tipus.¹⁶ Aquesta homogeneïtzació correspon a la introducció d'entitats «metafísiques» en la

16. En el marc de la investigació de Freud, es refereix fonamentalment a la pulsíó sexual i a l'anàlisi de la conducta sexual «normal»; veg. S. Freud, *Drei Abhandlungen über Sexualtheorie*, (S. Freud, *Gesammelte Werke, Band V*, p. 106).

descripció de les vivències, com per exemple el mateix concepte de les *pulsions*, que se sobreposa a la descripció de la vivència de la normalitat des de la teoria fenomenològica de la percepció. La substitució psicoanalítica de l'heterogeneïtat entre construïbilitat de l'experiència i factor temporal per la postulació metafísica d'un eix d'intensitats pulsionals homogeni és l'altra cara del concepte merament estadístic de *normalitat*, que ofereix l'homogeneïtat de l'escala de freqüències com a criteri únic, d'esquenes a qualsevol consideració sobre el «contingut» de les experiències viscudes, que passarien a ser considerades com a meres dades. En ambdós casos ens trobem amb processos d'homogeneïtzació que desvirtuen l'experiència de la normalitat tal i com aquesta és donada: la que remunta els ens a una amalgama biològica indistinta i la que redueix els ens a un contínuum mètric de dades. La descripció fenomenològica de la normalitat es mou entre ambdós extrems.

2/ Segona aproximació fenomenològica: normalitat com a optimalitat i anormalitat com a minva

Les anàlisis fenomenològiques dutes a termes fins aquí, sobre la primera oposició entre *normalitat* i *anomalía*, es mouen en un nivell predominantment estàtic de la descripció fenomenològica. La segona aproximació fenomenològica a la descripció de la normalitat és aquella que obtenim en incorporar la perspectiva genètica a les estructures que acabem de descriure. Efectivament, la circumscripció husserliana de la parella *normalitat - anomalía* a l'àmbit de la descripció de la corporalitat viva (*Leiblichkeit*) en relació amb el seu món-entorn permet pensar immediatament la continuïtat i sosteniment d'aquest ajustament en el temps com el resultat d'una tendència optimitzadora en el si de la percepció: a allò donat respecte del cos viu li correspon un sistema de modes òptims de donació, que ajusta posicions millors i pitjors del cos viu respecte d'allò amb què es relaciona.¹⁷ Els exemples que Husserl prefereix són exemples de la percepció visual: hi ha una millor posició, un millor angle, una millor il·luminació, des de la qual la cosa que se m'ofereix al camp visual obté una millor donació. Des d'aquesta perspectiva, que és immediatament valorativa, la normalitat no refereix ja a una construïbilitat, sinó a una optimització de la donació d'aquesta construïbilitat. De la mateixa manera, en aquesta nova consideració, allò anormal ja no és interpretat directament com la interrupció anòmala, sinó com un possiblement sostingut en el temps empitjorament en la donació de la cosa de la percepció. La donació anormal pot no ser anòmala (inusual i interruptiva), sinó que n'hi ha prou que sigui *pitjor*.

17. *Hua*, XIV, p. 121: «Zur "normalen" Leiblichkeit gehört ein System von Möglichkeiten der Darstellung, schlechter und guter, und diesem wieder gehört zu die Idee einer optimalen Gegebenheitsweise».

Els modes òptims de donació tenen a veure amb modulacions de l'orientació del cos viu que enriqueixen la donació de les coses. La norma òptima és una conducta perceptiva per la qual s'obté el màxim de riquesa en la donació de la cosa percebuda. En relació amb aquesta norma òptima, les altres conductes perceptives són minves en l'escala d'optimalitat. És en aquest eix de l'optimalitat en el qual la teoria fenomenològica de la normalitat incorpora les escales de gradació, no abans. Les escales de gradació en l'eix d'optimalitat em permeten comprovar la diferència que hi ha entre la pèrdua progressiva de l'optimalitat de la meua percepció visual en el seu desgast progressiu durant els anys, que és gairebé inapreciable, i l'alteració instantània que obtinc quan em poso unes ulleres la graduació de les quals no és acord a la meua visió. El primer cas comporta una anormalitat progressiva (en el sentit d'una pèrdua d'optimalitat), però no una vivència anòmala. El segon cas, en tant que suposa una interrupció de la meua capacitat de veure-hi, suposa una vivència anòmala. Però és interessant reparar en el caràcter totalment adaptatiu de la percepció en aquesta escala d'optimalitat: la pèrdua progressiva de visió és adaptativa i no suposa una discapacitació greu per la vida. Amb tot, la restauració de la vista amb unes ulleres ben graduades ens indica que la normalitat a què la percepció visual s'havia acostumat no era l'òptima, com es pot comprovar quan recuperem la visió òptima amb les ulleres graduades. Aquesta concepció husserliana de la normalitat com l'optimalitat desvincula el concepte fenomenològic de *normalitat* respecte de qualsevol cruïlla amb la parella *natural - artificial*. La donació òptima no és la de cap concepte metafísic de la naturalesa o de la corporalitat biològica, sinó que l'optimalitat és definida per una tendència immanent a la percepció mateixa: la donació òptima no correspon a la de l'ull desgastat, sinó a la de l'ull amb les ulleres graduades. Ara es pot intuir la importància d'aquest segon concepte de *normalitat* com a optimalitat: *no surt pas de la normalitat la tendència perceptiva a transcendir les normes, cosa que passa sempre que aquesta transgressió o superació de les normes ens suposi un òptim en la tendència optimitzadora inherent a la percepció d'un cos viu*. D'aquesta noció mateixa, se'n podria fer sorgir un concepte de *nova normalitat*, com adequadament postulen alguns intèrprets de l'obra de Husserl.¹⁸ Però en el nostre cas, lamentablement, ens hem de referir a tot un altre concepte de *nova normalitat* que no és pas aquest que sembla contenir el desenvolupament coherent de la teoria fenomenològica de la normalitat, sinó més aviat el que té a veure amb el nostre context actual pandèmic. En la següent secció ens disposem a tractar com aquest concepte

18. En les interpretacions d'A. Steinbock de la teoria husserliana de la normalitat ja consta l'expressió *nova normalitat* com una conseqüència lògica de la descripció fenomenològica de Husserl; veg. A. Steinbock, 1995, p. 147. A l'obra de Husserl hi hem trobat també alguna aparició directa isolada de l'expressió *nova normalitat*; per exemple, a *Hua*, XIV, p. 134; especialment l'aparició de *Hua*, XXXIX, p. 667.

fenomenològic de *normalitat* que hem descrit succintament fins aquí ens pot permetre donar una mica de dignitat i legitimitat al concepte de *nova normalitat* més enllà de discursos polítics molt cridaners, ajustant les descripcions que hem fet fins aquí a la descripció d'alguns aspectes de la nostra indigent situació pandèmica present.

3/ Nova normalitat i COVID-19, o de com articular una certa optimalitat dins la precarietat de la vida col·lectiva

Els desenvolupaments que hem fet fins aquí respecte al concepte fenomenològic de *normalitat* ens permeten parlar d'una normalitat que, fins a cert punt, sempre és nova en tant que està inserida en el joc de reajustaments de les seves tendències optimitzadores immanents. Però no és pas aquest el concepte «històric» a què ens referim quan ens veiem impel·lits a parlar del concepte de *nova normalitat* en el context de la nostra situació pandèmica actual. Si el primer concepte fenomenològic de *normalitat* es movia en les anàlisis descriptives estàtiques des d'una perspectiva egològica, i el segon concepte fenomenològic de *normalitat* afegia l'eix d'optimalitat a partir de la incorporació de les anàlisis genètiques adaptatives, manca encara la incorporació (fonamental en la constitució definitiva d'un concepte fenomenològic que pugui ser útil per a una reflexió sobre la nostra problemàtica actual respecte el seu maneig) de la perspectiva intersubjectiva. De moment ens hem mogut en l'àmbit de les vivències individuals de la normalitat en una perspectiva egològica i força abstracta; el procés constitutiu definitiu implica la incorporació de la perspectiva dels altres i de la situació històrica com a àmbit en el qual les vivències no només són compartides, sinó co-constituïdes.¹⁹ Des d'aquesta perspectiva, el constructe que ens apareix en el nostre temps i sobre el qual els periodistes pledegen remenant polèmiques políticament interessades no ha sorgit pas de l'adequada comprensió d'un procés constitutiu-genètic determinat com el que hem intentat reconstruir aquí fins ara, sinó que ens ha aparegut com a conseqüència d'un desenvolupament històric determinat en una cruïlla molt delicada de la marxa de la nostra civilització ja planetària, com és la crisi pandèmica de la COVID-19. És a aquest concepte històric de *nova normalitat*, que no prové pas del desplegament de la teoria fenomenològica de la normalitat, sinó dels molt recents esdeveniments històrics de les nostres societats, a què cal aplicar la conceptualització fins aquí exposada, en espera de veure si podem obtenir un guany d'intel·ligibilitat respecte de la nostra situació actual.

19. Per a una aproximació al concepte fenomenològic d'*intersubjectivitat*, vegeu el meu article González-Guardiola, Joan (2021), «La inter-subjetividad como el ser primero en sí», *Guía Comares de Husserl*, Granada: Comares.

L'expressió *nova normalitat* ha tingut durant el segle xx una primera i gairebé desaparebuda aparició en la novel·la de ciència ficció de Robert A. Heinlein, *La lluna és una amant cruel* (1966). Aquesta aparició literària és l'única en la qual el concepte no guarda cap relació amb controls d'estat, enginyeria social i polítiques regulatòries, sinó que, ben al contrari, s'alinea amb una tradició clàssica de pensament utòpic que pensa un món sense autoritat, policia, passaports, escorcolls i detencions arbitràries.²⁰ Aquest ús pràcticament desaparebut per part del vocabulari dels discursos utòpics contrasta amb la versió habitualment en circulació en les nostres societats de l'expressió *nova normalitat*, que prové de l'epidemiologia, per una banda, i de l'economia, per l'altra, i al voltant de la qual s'acumulen els discursos crítics que tendeixen a circumscriure-la més a les distopies que a les utopies.²¹

Pel que fa al primer cas, l'expressió *nova normalitat* trobava un antecedent clar en els usos més actuals en el cas de la crisi de la grip aviar de 2005, en què alguns experts ja van emprar el concepte en el marc de la teoria de la comunicació pública de riscos en cas de pandèmies, i s'hi referien com el resultat reeixit del que s'anomenava «període de reacció d'ajustament».²² La reacció d'ajustament es dona entre la població quan ha assumit que la crisi ja és present (deixa de ser una notícia que apareix als mitjans de comunicació i no la interpel·la). La reacció d'ajustament és l'adopció d'hàbits no inercials que s'intenten incorporar com a «nous» d'acord amb els sistemes de comunicació pública. En la teoria de la comunicació de riscos, quan la població és en aquesta fase, és el moment més delicat, ja que és fonamental que disposi, en arribar a aquesta reacció d'ajustament, de bona informació.

En el cas de l'economia, l'expressió es va emprar de forma habitual després del crac de 2008, amb el significat retrospectiu de denunciar unes fases de creixement molt sostingut i rellevant que van implementar inadvertidament una sèrie de pràctiques que van acabar sent integrades com a «normals», quan en el fons no ho eren. Tot el constant i exponencial augment de tècniques econòmiques que van financiaritzar l'economia, afavorint una

20. «*A new normal, free of the authority, free of guards, free of tropes stationed on us, free of passports and searches and arbitrary arrests*» (Heinlein, 1996: 152). L'expressió era posada per Heinlein en boca del discurs polític d'emancipació de la colònia «Lluna Lliure» respecte al control de la metròpoli del planeta Terra.
21. És interessant comprovar que l'expressió «nova normalitat» té molt poca presència en la literatura utòpica i distòpica, i aquesta poca presència seria un tema en el qual podria ser interessant aprofundir, segurament per vincular-la amb el que hem sostingut abans respecte a les «anormalitats no irruptives» per la seva manca d'element corporalitzador, pròpies de les «construïbilitats en lliure fantasia».
22. «*Once people get past their apathy and start taking a new risk seriously, the normal response is an «adjustment reaction»—a temporary fearfulness, sometimes accompanied by misplaced or excessive caution. This is the teachable moment. Don't ignore it or ridicule it; guide it. Then we settle into the «new normal»*» (Cryle & Stephens, 2005: 9).

desvinculació cada vegada més rellevant entre els circuits de la producció i els circuits financers, van acabar establint en el món de la innovació financera la sensació que el circuit financer podria retroalimentar-se constantment d'esquenes a la realitat del circuit de producció, a través de tècniques com les titulitzacions de préstecs bancaris (a l'origen de la crisi de les hipoteques subprime) o la sofisticació de les operacions matemàtiques per determinar el valor a futur dels preus de les accions.²³ Uns quants mesos abans de la fallida de Lehman Brothers, en un article publicat a *Bloomberg News* s'advertia ja contra la insostenibilitat de les taxes de creixement basades en les noves tecnologies que havien esperonat la financiarització de l'economia.²⁴ En el cas de l'economia, l'expressió *nova normalitat* referia, per tant, a la recuperació d'una posició prèvia a una anormalitat que s'havia anat instal·lant inadvertidament com a normal.

Més enllà d'aquests antecedents, el concepte de *nova normalitat* que hem d'afrontar nosaltres en els nostres mitjans de comunicació públics és el que comentàvem al principi del nostre article, com la situació en què es desemboca després d'un confinament però sense la recuperació de les condicions anteriors a aquest; és a dir, la situació resultant d'una decisió límit (les disjuntives entre economia i salut, etc.). Des dels estudis epidemiològics, s'entén per *nova normalitat* aquella que es veu condemnada a conviure col·lectivament, com a societat, amb el virus Sars Cov-2. Descriptivament, pel que afecta la població en general, correspon a una situació en la qual es recuperen certes condicions de mobilitat, però es continua amb els hàbits de control epidemiològic, que pràcticament es limiten, pel que fa a la conducta individual, a tres: (a) ús de mascaretes homologades de protecció facial; (b) manteniment de la denominada «distància social»; (c) higiene de mans amb sabons i gels hidroalcohòlics, segons la situació.²⁵ Aquests són els tres hàbits conductuals que defineixen la *nova normalitat* de tots els ciutadans i ciutadanes, ja que la *nova normalitat* pel que fa a la resta d'indicadors (mobilitat, confinaments

23. Com les modelitzacions de les fluctuacions dels preus basades en l'equació de Black – Scholes. L'equació de Black – Scholes és important en la teoria de processos estocàstics a l'hora de modelar les variacions de preus tractant-les com si fossin processos de Wiener.

24. La caiguda de Lehman Brothers va tenir lloc el 15 de setembre de 2008, i l'article de Rich Miller i Matthew Benjamin en què apareixia en el món de l'economia financera per primera vegada l'expressió *nova normalitat* es va publicar el 18 de maig de 2008; veg. <https://www.independent.ie/business/world/post-subprime-economy-means-subpar-growth-as-new-normal-in-us-26447397.html>

25. És a dir, les que afecten el bloc IV del *Plan de Transición a la Nueva Normalidad* publicat el 28 d'abril de 2020. El bloc I corresponia a la vigilància epidemiològica, el II a la identificació i contenció de fonts de contagi, el III a l'assistència sanitària i el IV a les mesures de protecció col·lectiva. Si els tres primers corresponen fonamentalment a les polítiques públiques (el desenvolupament de les quals ha estat, a l'estat espanyol, almenys en el cas dels blocs I i II, certament deficitari), el IV conté mesures de conducta per a la població en general.

perimetrals, restriccions dels horaris comercials) són sumament variables i dinàmics, i responen a les adaptacions que els epidemiòlegs analitzen en funció de l'obtenció i anàlisi de les dades.²⁶

Si analitzem els tres factors, trobem que consisteixen en tres hàbits corporals. El primer consisteix en la incorporació d'una pròtesi protectora que aïlla les partícules que expulsem durant la respiració (les gotetes respiratòries o gotetes de Flügge) tant en la via d'entrada com en la via de sortida, segons la tecnologia de la mascareta.²⁷ El segon implica una restricció de conductes d'aproximació i contacte corporal que comporta un càlcul constant de distància corporal respecte als altres. El tercer implica un increment inhabitual d'un hàbit d'higiene normalment incorporat però ara sobredimensionat.

El **primer factor** a tenir en compte és que cap dels tres suposa una interrupció rebuda passivament per algun element del medi, sinó que la seva efectuació suposa l'adopció d'una sostinguda alerta activa respecte d'aquests. Contrastant-los amb la noció d'*anomalía* anteriorment descrita, cap d'aquests factors són interruptius dels nostres desplegaments corporals habituals, sinó que són afegits: la incorporació d'una pròtesi protectora respiratòria, l'atenció a una distància corporal determinada, i la multiplicació d'un hàbit que en la situació prèvia era més puntual. No és que aquests factors interrompin la nostra activitat, sinó que som nosaltres els que activament hem d'interrompre-la per donar-los pas.

El **segon factor** consisteix en l'explicació del primer: el conjunt d'hàbits corporals de la nova normalitat és actiu perquè, precisament, la característica del virus és que no es veu. Que el virus no es vegi, que no sigui visible, no vol dir que no aparegui. La tendència a confondre *veure* amb *aparèixer*, i viceversa, és una tendència fatal en fenomenologia; tendència que la fenomenologia, sempre fregant els límits del llenguatge, difícilment pot sortejar. Efectivament, la tesi per la qual apareix fins i tot allò inaparent és la gran paradoxa que ens ajudaria a evitar l'associació molt problemàtica entre l'àmbit del que apareix i l'àmbit d'un camp sensible determinat o d'una suma per composició de combinacions de camps sensibles (auditius, visibles, tàctils, etc.). Hi ha molts modes, i ara seria impossible dedicar-nos, ni tan sols resumidament, a aparicions de coses que no es veuen (perfils pre-suposats, expectacions, sentiments, etc.) que estan d'alguna manera continguts en les aparicions malgrat no ser parts en cap cas «visibles» d'allò que apareix. Un esbós de taxonomia d'allò el mode d'aparèixer del qual consisteix en no - aparèixer seria aquí una

26. Hem d'evitar aquest concepte epidemiològic de *nova normalitat* com si referís a una realitat estàtica; respon més aviat, d'entrada i per la seva pròpia naturalesa, a una situació eminentment dinàmica amb constants modificacions i revisions, i en què la gestió de la incertesa es converteix en un valor afegit (Lluch & Dubon, 2020: 55).

27. Reben el nom del metge higienista Karl Flügge, que les va detectar i estudiar el 1890, i que ja en la darrera dècada del segle XIX va defensar l'ús de mascaretes quirúrgiques.

tasca difícilment assolible, i a més tampoc ens seria, en l'àmbit de la present investigació, excessivament necessària.²⁸ Que el Sars Cov-2 no sigui visible per als nostres llindars perceptius visuals sense l'instrumentari tecnològic adequat no vol dir que no sapiguem tots que el Sars Cov-2 és susceptible de ser-hi, malgrat que no el puguem veure. El Sars Cov-2 és una realitat resultat del nostre sistema de creences en la tasca (que moltes vegades no entenem amb gaire detall) de comunitats institucionalitzades de treballadors científics als quals hem atorgat la nostra confiança. Pels termes del que en la nostra investigació actual vol dir l'expressió «el Sars Cov-2 apareix, però el seu mode d'aparèixer consisteix a no-ser visible», és suficient. Aquesta afirmació no tanca res; simplement enfoca la nostra investigació cap allà on vol ser dirigida: cap a una fenomenologia de la difícil noció actual de la nostra *nova normalitat*, i no cap a disputes sobre filosofia i sociologia del coneixement científic. «Sabem» que hi ha un virus que ha estat detectat i identificat pels viròlegs i que escapa als nostres llindars perceptius, i com que som societats que almenys des dels principis de la modernitat hem escollit, amb caràcter general, confiar la gestió d'alguns tipus de veritats (no de totes, és cert; però sí especialment les que tenen a veure amb fets), doncs acceptem que estem embolcallats de moltes realitats físiques que no veiem, però que els nostres sistemes institucionalitzats i comunitaritzats poden copsar i investigar, i fins i tot manipular. La veritat de l'existència del Sars Cov-2 no ens interromp pas perceptivament-corporalment, sinó perceptivament-comunicativament: *ens han dit* que hi ha un virus que no podem veure, el 95% de la població de les nostres comunitats té aquest accés al Sars Cov-2. L'acceptació d'aquesta tesi és una prova de foc per als nostres sistemes institucionals políticament basats en la confiança, i la feblesa d'aquests sistemes es posa de manifest en la facilitat amb la qual gent il·lustrada (no pas ignorants grotescos, que sempre han existit), engreixa les files dels que han vingut a denominar-se com a «negacionistes». Però insistim que no és en aquesta direcció cap a la qual volem dirigir les nostres anàlisis, sinó cap a la que més ens apel·la en una investigació sobre la noció de *nova normalitat*: la realitat del Sars Cov-2 ens és accessible primerament des del *discurs* (a tota la gent que ni l'ha patit directament ni coneix ningú del seu entorn proper que l'hagi patit). És un discurs (polític, científic, institucional) el que ens transmet que hem d'afegir modificacions

28. No ha contribuït en excés a la tasca d'una fenomenologia d'allò inaparent l'expressió «invisible», amb l'ús indiscriminat de la qual Merleau-Ponty tendeix a identificar-lo, malgrat que una lectura atenta (especialment de les notes de treball) permet pensar l'amplitud amb què el fenomenòleg francès està pensant aquesta expressió; veg. per exemple la important nota de treball de maig de 1960, en què se'ns ofereix el més semblant al que podria ser considerat una «taxonomia» de l'invisible, per comprovar que el concepte és molt més ampli que no pas el d'«allò que se sostreu al camp sensible visual»; veg. Merleau-Ponty, 1964, p. 305.

en la nostra conducta inercial corporal. *Com que l'alteració de la nostra conducta corporal no prové d'una interrupció, sinó d'un discurs, és la nostra voluntat la que, en mandat de la nostra responsabilitat, ha d'estar intervenint sobre una acció corporal el curs de la qual tendiria a mantenir-se inercialment.*

El **tercer factor** consisteix en el caràcter peculiar d'aquesta anomalia, que es produeix no per interrupció, sinó per **intervenció**. La diferència entre la interrupció i la intervenció resideix en el caràcter primordialment passiu i corporal de la primera, respecte del caràcter primordialment actiu i discursiu de la segona. Aquest detall és important, perquè la diferència implica, pel que fa a l'eix de l'optimalitat (segon sentit fenomenològic de *normalitat*) que no hi ha una adaptació a millor de les nostres posicions i moviments corporals, sinó que aquests han de ser constantment intervinguts per hàbits nous executats per nosaltres que empobreixen el nostre goig tant cinestèsic (la proximitat corporal i el control de les distàncies) com respiratori (l'experiència de respirar amb mascareta, a la qual crec que el nostre col·lega Xavier Escribano dedicarà aspectes de la seva intervenció, no és certament una optimització de la sensació de respiració). És per l'activació sostinguda d'hàbits interventors sobre inercialitats optimitzadores que la *nova normalitat* acaba desembocant en allò que els experts de l'OMS han denominat «fatiga pandèmica», i que explica algunes (no totes) de les actituds de dissidència respecte dels discursos oficials.²⁹ Així, la nova normalitat instaurada per la pandèmia de la COVID-19 sembla haver fusionat el pitjor dels dos sentits fenomenològics de normalitat: d'una banda, no es produeix com la interrupció passiva i corporal d'una construïbilitat donada i sostinguda, sinó que requereix una intervenció activa que neix de l'ordre dels discursos; de l'altra, la intervenció activa no ho és pas en l'ordre de l'optimalitat, sinó d'una minva en el goig de les experiències. Però cap de les dues característiques sembla ser prou definitiva per destituir el concepte de *nova normalitat* pandèmica d'algun tipus de legitimitat. La nova normalitat de la COVID-19 és una variació dins del concepte de normalitat summament específica i particular, corresponent a les normalitats que s'estableixen en situacions pandèmiques, en les quals des del feble ordre del discurs ens hem d'autoimposar una minva en l'optimalitat de l'experiència de viure, i ho hem de fer a causa d'un sentiment de vinculació i dependència col·lectiva. La feblesa dels discursos sobre els cossos és proverbial en la nostra tradició occidental almenys des del mite de Narcís i la nimfa Eco, condemnada per Hera, a causa del seu excés de xerrameca, a repetir tan sols els darrers fragments dels discursos dels altres. Tot i aquesta

29. L'OMS ha definit la fatiga pandèmica com la «desmotivació, que sorgeix amb el pas del temps, per seguir les conductes de protecció recomanades a causa de l'esgotament, el cansament, la sensació de desgast» (veg. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/335820/WHO-EURO-2020-1160-40906-55390-eng.pdf>) [Consulta 15/12/2021].

condemna, Eco intenta, sense aconseguir-ho, enamorar Narcís, el jove més bell de Beòcia. Però Narcís, en veure's reflectit sobre la superfície de l'aigua d'una font, s'enamora del seu propi reflex fins al punt de deixar-se morir d'inanició i d'anhel insatisfet. La nimfa Eco, desesperada, es descorporalitza i es converteix tan sols en una veu sense cos que repeteix el darrer fragment que diuen els altres. Una possible lectura del mite ens el presenta com el del càstig de l'excés discursiu sense cos aplicat a la nimfa Eco i el de l'excés corporal sense sensibilitat pel discurs aplicat a l'egòlatra Narcís. No ha esdevingut pas la filosofia acadèmica, com la nimfa Eco, una repetició sense cos dels discursos de la tradició emesos en bona part com a xerrameca institucionalitzada? No ha esdevingut pas la societat narcisista que renega dels seus «intel·lectuals» una orgia autoreferencial de bricolatge identitari disposada a comprar qualsevol emancipació de rebaixes sempre que se la pugui construir ella mateixa a casa?³⁰

En un moment en què tant els discursos sense cos com el sentiment de vinculació en un cos col·lectiu són summament febles, és lògic que aquesta nova normalitat estigui trobant unes dificultats molt considerables per constituir-se i ser acceptada. Però això és fonamentalment fruit de les nostres naturals febleses com a comunitats socials, no pas que s'hagi instal·lat un estat d'excepció perpetu, ni deliris biopolítics de règims totalitaris mundials. Aquesta no sembla, en tot cas, l'explicació més simple del que és una nova normalitat molt especial, que vinculant-se amb la tradició històrica de la convivència de l'espècie humana amb els virus des de fa segles, presenta les febleses resultants de l'excés de victòries que ens fan més interdependents i que augmenten la nostra sensació de vulnerabilitat (que no pas situació de vulnerabilitat) a mesura que el nostre control i poder tecnològics sobre la naturalesa es fa més sòlid i consistent. És en el moment en el qual la humanitat hi té més a perdre en què, efectivament, més augmenta la sensació del risc de poder perdre-ho tot.

Bibliografia

- AVANASSIAN, Armen & REIS, Mauro (2017), *Aceleracionismo. Estrategias para una aceleración hacia el postcapitalismo*, Buenos Aires: Ed. Caja Negra.
- BERARDI («Bifo»), F. (2017), «El aceleracionismo cuestionado desde el punto de vista del cuerpo», Armen Avanesian et alia, *Aceleracionismo*, Buenos Aires: Caja Negra.
- CANGUILHEM, Gilles (1991), *The Normal and the Pathological*, New York: Zone Books.

30. El mite es troba a Ovidi, *Metamorfosis*, llibre III, 380-382. Prenem aquesta interpretació del mite, que associa Eco amb els excessos de la Il·lustració, i Narcís amb les societats contemporànies malaltes d'autoreferencialitats purulentes, de Sales (1996: 145).

- CRYLE, Peter & STEPHENS, Elizabeth (2017), *Normality. A Critical Genealogy*, Chicago: Chicago Univ. Press.
- DE MOIVRE, Abraham (1738), *The Doctrine of Chances*, London: H. Woodfall.
- FREUD, Sigmund (1968), *Gesammelte Werke, Chronologisch Geordnet, Band V.*, Hamburg: S. Fischer Verlag.
- GONZÁLEZ GUARDIOLA, Joan (2021), *La intersubjetividad como el ser primero en sí*. Comares: Guía Comares de Husserl.
- HEILEIN, Robert A. (1966), *The Moon is a Harsh Mistress*. New York: G. P. Putnam's Sons.
- HUSSERL, Edmund (1950), *Husserliana II, Die Idee der Phänomenologie. Fünf Vorlesungen* (ed. Walter Biemel). Den Haag: Martinus Nijhoff.
- (1954) Hua VI, *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie* (ed. Walter Biemel). Den Haag: Martinus Nijhoff.
- (1973) Hua XIII, *Zur Phänomenologie der Intersubjektivität. Erster Teil: 1905 – 1920* (ed. Iso Kern). Den Haag: Martinus Nijhoff.
- (1973) Hua XIV, *Zur Phänomenologie der Intersubjektivität. Zweiter Teil: 1921–1928* (ed. Iso Kern). Den Haag: Martinus Nijhoff.
- (2008) Hua XXXIX, *Die Lebenswelt. Auslegungen der vorgegebenen Welt und ihrer Konstitution. Texte aus dem Nachlass (1916–1937)*, (ed. Rochus Sowa). Dordrecht: Springer.
- LÉVINAS, Emmanuel (2000), *Totalité et Infini. Essai sur l'extériorité*. Paris: Le Livre de Poché.
- MERLEAU-PONTY, Maurice (1964), *Le visible et l'invisible* Paris: Éditions Gallimard.
- ORTE SOCÍAS, Carme (2020), *Anuari de l'envelliment. Illes Balears, 2020*. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears.
- SALES, Jordi (1996), *A la flama del vi. Estudis sobre l'ensenyament platònic II*. Barcelona: Barcelonesa d'Edicions.
- SANDMAN, Peter & LANARD, Jody (2005), *Bird Flu: Communicating the Risk, a Perspectives in Health*, magazine de la *Pan American Health Organization*, Vol. 10, nº 2. Washington.
- SCHMITT, Carl (2009), *Politische Theologie. Vier Kapitel zur Lehre von der Souveränität*. Berlin: Duncker & Humblot.
- STEINBOCK, Anthony (1998), *Home and Beyond. Generative Phenomenology after Husserl*. Evanston, Illinois: Northwestern Univ. Press.